

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 2/12-08
Ark nr. : 1 av 7

Oppgave 2.

I denne oppgaven vil jeg først og fremst se på de økonomiske og maktpolitiske konsekvensene av de store oppdagelsene og etableringen av koloniene for de vest-europeiske statene. Jeg gir innledningsvis en kort beskrivelse av Europas økonomiske og politiske posisjon ved inngangen til 1500-tallet. Deretter beskriver jeg i grove trekk hvilke oppdagelser det gjelder. De statene jeg først og fremst vil konsentrere meg om, er Portugal, Spania, Nederland, Frankrike og England. Jeg vil prøve å vise at denne rekkefølgen ikke er helt tilfeldig.

Europa ved inngangen av 1500-tallet.

Vi kan si at vi har en polysentrisk verdensøkonomi på denne tiden. Ingen verdensdel dominerer fullstendig ettersom vi har flere maktsentra. Europa er svært splittet politisk og har en svakere økonomi enn Kina og India. Det preges en livlig handel på det indiske hav hvor europeerne foreløpig er fraværende. Kontakten med Asia er nesten blokkert på grunn av osmanernes dominans i det østlige Middelhavet. Venetianerne har imidlertid klart å opprettholde og monopolisere handelen til Asia (gjennom forbindelsen med Egypt).

Gjennom ~~het~~ Forul før 1500-tallet har Europa gjennomgått en rivende utvikling. Fejdsystemet er utviklet og antall stater/fyrstedømmer/len er redusert. Byene dukker opp i det politiske kaoset på 1000-tallet, først i Nord-Italia, senere i Flandernområdet. Det utvikler seg to viktige handelsruter, en på Middelhavet (dominert av Venetia og Genova) og en nordvestlig rute om Antlesjøen ^{med utspiring i Flandern (13-1499, Gents)}. Gjennom høy- og senmiddelalder får vi gradvis sterkere statsdannelser. Kongemakten styrker seg og den finner seg etter hvert nye allierte i det fremvoksende

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 2/12-08
Ark nr. : 2 av 7

handelsborgerskapet. Ikke minst betyr den nye våpenteknologien (kuler og knytt) at adelen gradvis mister mye av sin makt. De nye kuletrøppene er kostbare og må finansieres. Den fremvoksende handelsøkonomien i sin middelalder gir et godt finansielt grunnlag for kongemakten. Europa befinner seg i en meget konfliktfylt periode. Hundreårskrigen mellom England og Frankrike avsluttes midt på 1400-tallet. Nye konflikter ligger på lur. Særlig blir 1500- og 1600-tallet krigerske. I de fleste krigenes blir koloniene dradd inn i konfliktene.

De nye oppdagelsene

På 1400-tallet begynner portugiserne å utforske Afrikakysten. De er klare over at det er mulig å komme til Asia gjennom denne ruten. I første omgang etablerer de handelsstasjoner og støttepunkter langs Vest-Afrika-kysten. De er i første omgang interessert i gullforekomstene. Senere blir de aktive i slavehandelen, og i første omgang benytter disse på sukkerplantasjonene på Madeira. Mot slutten av århundret (1498) når Vasco da Gama sydspissen av Afrika og finner veien til det Indiske hav og det asiatiske kontinent. På dette tidspunkt er det indiske hav et fredelig område. ~~Ganske snart skal det med tidlig handel.~~ hvor det foregår en livlig handel. Ganske snart skal hele området bli svært konfliktfylt. Europere tvunget seg inn i en rekke land og oppretter i første omgang handelsstasjoner, f.eks. i India og Indonesia. I løpet av 1500- og 1600-tallet er det først og fremst portugiserne, spanjolene og nedertenderne som er aktive. Colombus oppdager Amerika i 1492. Hans teori var at han ville nå Asia gjennom å seile vestover. I løpet av 1500- og 1600-tallet etablerer de fleste ^{europ.} stormaktene seg på kontinentet.

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 2/2-08
Ark nr. : 3. av 7

I løpet av 1500-tallet utvikler det seg en livlig aktivitet på kontinentet. Det er særlig edelmetallene som er attraktive. Indianernes møte med europeerne blir katastrofale. I Mexico blir urbefolkningen nesten utryddet, ikke minst som følge av den nye bakteriefloraen europeerne bringer med seg.

Portugiserne etablerer seg i Brasil og setter i gang med sukkerproduksjon. De forsøker å benytte indianerne i arbeidet, men dette mislykkes. Slavehandelen får en ny vekstperiode. I den perioden 1500-1800 ble det overført minst \otimes 10 mill. slaver fra Afrika (den transatlantiske slavehandelen). Omtrent halvparten av disse havnet på sukkerplantasjene i Brasil. En stor andel ~~havnet~~^{ble brukt til} Karibia, mens bare 7% havnet i bomullplantasjene i N-Amerika.

Den såkalte trekantshandelen var særlig innbringende for europeerne. Europeerne fraktet i første omgang afrikanerne til Amerika. Der kastet de inn råvarer som de fraktet til Europa. Her kastet de på nytt om og bragte med seg varer de kunne kjøpe slaver for. Slavehandlerne var særlig interessert i våpen og brennevin.

Etterhvert var alle europeiske stormakter etablert på det nye kontinentet. Spanjolene og portugiserne fikk tidlig fotfeste i mellom- og Syd-Amerika. Nederlandene trenger seg på et ~~tidlig~~ senere tidspunkt inn i Brasil og fortrenger portugiserne der.

England og Frankrike kommer med full tyngde senere og etablerer seg hovedsakelig i Nord-Amerika og i Karibia.

Mer om konsekvensene

1) De økonomiske

De mest merkbare virkningene av de nye oppdagelsene, er de økonomiske. Perioden 1500-1750 kalles gjerne den handelskapitalistiske perioden. Den er på mange måter

\otimes anslått sprunget mellom 10 og ²⁰ millioner (Gjelder den atlantiske slavehandelen).

Emnekode : HI 110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 2/12-08
Ark nr. : 4 av 7

opptakten til den industrielle revolusjonen som starter i England på slutten av 1700-tallet. Vi får da etterhvert en periode med eksepsjonell ^{økonomisk} vekst, først og fremst er det viktig å se at Europa får tilgang på nye og rimelige råvarer. I neste omgang blir markedene vesentlig utvidet. Råvarene bringes i hovedsak til Europa og videre fordelt her. I første omgang er det råull- og ullforekomstene som blir interessante. Til Spania strømmer det inn store mengder. Disse blir i stor grad brukt til kjøp av luksusforbruksvarer. Midlene blir altså ikke satt inn i produktiv virksomhet i Spania. Metallene kommer ikke desto mindre inn i den globale økonomien. Ikke minst er Kina en stor etterspører etter råull. Keiserriket er forøvrig ikke så interessert i de varene europeerne tilbyr, riket involverer seg og prøver å lukke handelen mest mulig. Det eneste kineserne er interessert i, er møkket. På denne måten får europeerne tilgang på kinesiske varer. Det er først på et senere tidspunkt at engelskmennene klarer å åpne markedet (etter opiumkrigen 1842-45).

Med ulik grad klarer europeerne å nyttiggjøre seg råvarene og de nye markedene i en kapitalistisk retning. Spanjolene klarer det foreløpig ikke. Det gjør heller ikke portugisene. Derimot er Nederland et eksempel på en stat som klarer å benytte råvarene og de nye markedene ~~på en~~ i en kapitalistisk retning. På 1600-tallet er Nederland kanskje Europas sterkste makt. Den har en sterk skips- og manneflåte. De har etablert seg i store deler av den nye verden (Kambien, Brasil, Afrikakysten, Indonesia m.m.). Samtidig har Nederland etablert et velfungerende bank- og børsystem. Utover på 1700-tallet er det først og fremst

Emnekode : H1-110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 4.12.08
Ark nr. : 5 av 7

England og Frankrike som posisjonerer seg i den nye verden.

Maktpolitiske konsekvenser

Europa er et svært konfliktfylt område i hele den handelskapitalistiske perioden (ca. 1500- og 1600-tallet). Europa var også konfliktfylt før 1500, men oppdagelsene og koloniene forsterker og kompliserer konfliktene som allerede ligger der. De fleste europeiske stater har hele tiden ønske å utvide territoriet sitt i Europa.

Dette ser vi ikke minst gjennom 100-årskrigen mellom Frankrike og England (avsluttet 1453). På den iberiske halvøya har konfliktene vært knyttet til gjenopptakelsen av de muslimske områdene. Det lykkes de med samtidig som kolombus oppdager Amerika.

Både Spania og Portugal får på kort tid tilgang på enorme koloniområder og markeder. Spania er stormakt på 1500-tallet, men mister mye av sin makt på slutten av 1500-tallet (1588 - den spanske armada). Koloniene og markedene til Spania og Portugal blir attraktive for de andre stormaktene. Nederland er for eksempel i langvarig konflikt med Spania (80-årskrigen - 1566-1648). Utgangspunktet er at spanjolene vil forby de drifftige nederlenderne næringsfrihet og innføre toll på varer.

En del av denne krigen foregår i koloniområde. Det ender med at Nederlandene tilkjemper seg allerede etablerte handelsstasjoner / kolonier. En tilsvarende situasjon mellom Nederland og England finner vi i andre halvdel av 1600-tallet (3-årskrigen). På 1700-tallet er det særlig krigen mellom Frankrike og Nord-Amerika. England som handler om kamp om kolonimakt (f.eks. India og Canada).

Emnekode : H1 110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 4.12.08
Ark nr. : 6 av 7

Andre konsekvenser

Jeg har prøvd å vise at de nye råvarene og de utvidede markedene har hatt stor betydning for kapitalismens utvikling i Europa. Samtidig bør jeg nevne at det er den merkantilistiske politikken som råder i hele Europa i hele perioden. De nye koloniene, handelsstasjonene og markedene blir tatt inn i dette systemet. For alle landene gjelder det å være mest mulig selvforsynte. Importen begrenses mest mulig gjennom toll og import forbud. Det gjelder å bygge seg opp en størst mulig edelmetallbeholdning. Råvarene fra koloniene fraktes til mødelandet og videreføres der. Som ledd i denne politikken etablerte de fleste europeiske landene private handelskompanier med monopol på all handel i koloniene (f.eks. de nederlandske ost- og vest-indiske kompaniene på begynnelsen av 1600-tallet). Handelskompaniene fikk til dels frie hender i å okkupere nye landområder / handelsstasjoner. De utførte altså offentlig myndighetsutøvelse.

Det må også presiseres at europeerne fikk tilgang på en rekke nye varer som fikk ernæringsmessig stor betydning. Her vil jeg spesielt nevne poteten som den fikk størst utbredelse etter 1750. Tobakken må nevnes som en ny og helseskadelig vare.

I kontakten med de nye kontinentene fikk europeerne følelse med nye virus og bakteriestammer. Fra det amerikanske kontinentet bragte vi med oss nye og ukjente kjønnsykdommer. De farligste bakterier/virusene opprørt vi på det afrikanske kontinentet.

Den globale kontakten åpnet selvsagt for nye ideer og impulser for europeerne. Etterhvert går det opp for europeerne at koloniseringen av Amerika får katastrofale konsekvenser for urbefolkningen. Den

Emnekode : HI 110
Kandidatnr. : 7220
Dato : 2/12-08
Ark nr. : 7 av 7

Umenneskelige slavehandelen blir ganske varskt utvakt for sterk kritikk. Ikke minst kan en nevne kvakernes hellige motstand mot slavehandel. Opplysningsviden, som starter i andre halvdel av 1700-tallet, fatter fanger selvstogt opp disse brutale fenomenene.